

2404

מדינת ישראל

ה כ נ ס ה

פ ר ו ט ו ק ו ל ג / 25

מישיבת ועדת החוקה חוק ומשפט, שהתקיימה ביום ד'
ב' בלבט חסי"ח (22 בינואר 1958) בשעה 8.30

ש.ו.ב.

חבריה

חברי הוועדה:

- י. רפאל - היו"ר
- ב. אזניה
- ע. איכילוב
- א. אלטמן
- י. בדר
- מ. בגין
- ד. בר רב הא"י
- ה. ברגר
- ח. טובי
- י. כמיס
- נ. ניר
- ש. הלל
- ב. לוקר
- נ. נדהפטיג
- מ. סנה
- י. הררי
- י.ט. רוזנברג
- י. שפמן
- י.מ. לוי

מוזמנים:

- ח. כהן - היועץ המשפטי לממשלה
- ד"ר ידין - מטעם משרד המשפטים
- מר אילון - " "
- מר רוזנטל - " "

ס ד ר - ה י ו ם

א. טונוח

ב. הדיון בחוק ההתיישנות, חסי"ח - 1958

היו"ר י. רפאל:

הנני פותח את הישיבה.

אני רוצה לבקש את אישור הוועדה לבקשה ביטול נשיאות
הכנסת כי רק הכנסת יוחזר לדיון בוועדה - בטאם להחלטה בקשר להסתייגותו של
חבר הכנסת אזניה.

הוחלט לבקש החזרת חוק הכנסת לוועדה.

היו"ר י. רפאל:

אגב החזרת החוק לוועדה בענין זה, עלינו גם להחליט
לטמוע נציגות של אגודת העתונאים בירושלים ואגודת
העתונאים בתל-אביב. הם ביקשו כי תישמע דעתם בקשר לאותו סעיף בחוק הכנסת
(סעיף 27) הדין בפירסום מישיבות הכנסת. החיטתי להקדיש להם שעה אחת בישיבת
הוועדה ביום ב'. הדיון על כך יתקיים בישיבה אחרת.

ש.ו.ב.

הדיון בחוק ההתיישנות

ב. אזניה: אנו מבקשים את הוועדה לאשר ללא דיון נוסף את הסעיפים שנחקבלו בוועדת המשנה ללא התנגדות. אני מבקש מראש שלא לדון היום בסעיף 5, הקובע את תקופות ההתיישנות.

לגבי סעיף 1 אין חילוקי דעות. אשר לסעיף 2, שונה הנוסח אשר הוצע על-ידי הממשלה על-ידי-כך שהודגשה התוצאה של טענת ההתיישנות לגבי בית-המשפט, ולא לגבי הנחבע.

ג. ניר: אני רוצה להשאיר לי זכות הסתייגות לסעיף 1.

סעיף 1 - א ו ט ו

זכות הסתייגות לחה"כ נ. ניר

סעיף 2 - א ו ט ו

סעיף 3

ב. אזניה: לסעיף זה 3 גירסאות, ואסביר את ההבדלים שביניהם: גירסה א' זהה עם הנוסח שהוצע על-ידי הממשלה בסעיף 3, אלא שהושמטה הפיסקה בדבר הודאה בזכות תוך הליך המשפט. זה מופיע בסעיף 9; לפי גירסה ג' זה יופיע בסעיף זה.

ח. כהן: הבעיה כאן היא מה פנים צריך להיות לכתב-ההגנה אשר בו טוענים טענת התיישנות. בסעיף 2 אמרנו כי בעצם תום התקופה הקבועה בחוק אין כדי לבטל את הזכות, כי ההתיישנות פועלת רק כאשר הנתבע טוען טענת התיישנות. לפי חפיסת החוק, ההתיישנות היא טענה פרוצסואלית ואיננה פעולה סובסטנטיבית אוטומטית של החוק. לפיכך נשאלת השאלה כיצד צריך הנתבע לטעון טענת התיישנות. בפני ועדת המשנה עמדו שתי אפשרויות: א) להסתפק בעצם טענת ההתיישנות; ב) לתבוע נוסף לטענת ההתיישנות גם את ההנחה שלא היתה חובה. בכל אחד מן המקרים האלה יש טענת התיישנות ללא שמץ הודאה שאי פעם היתה זכות התובע קיימת. די שיטען התיישנות בלבד להגנתו. הדעה השניה מאפשרת לנתבע לטעון טענת התיישנות משום שעברה התקופה הקבועה בחוק, אף-על-פי שלפני תום התקופה באמת היתה לתובע זכות נגדו אף עכשיו אין הוא יכול לתבוע אותה עוד. בטענת התיישנות זו יש מעין הודאה שפעם היתה זכות זו קיימת.

בעלי גירסאות אלה טוענים טענות מוטריות לניסוחן. אלה אומרים "אם האיש מודה בקיום זכות התובע, אין הוא פטור מלמלא אחריות רק משום שהתקופה עברה; ואלה אומרים "אם יש תוקף להתיישנות רק במקרה שאין מודים בזכות התובע, יטענו ממילא כולם להתיישנות אלא שגם יצטרכו להוסיף הכחשה של החביעה גם אם אינה אמיתית; זה יעודד מסירת הצהרות כוזבות!" שאר ההבדלים בין הגירסאות הם הבדלים שבניסוח.

י. בדר:

ברצוני להתנגד קודם-כל לגירסה ב', אשר פירושה שאם אפשר יהיה לסיים טום משפט, ואפילו בדרות בפחות מ-30 יום. מותר לאדם לטעון כל מיני טענות לגוף העניין ורק בסופו של דבר טענת התיישנות, כי הלא לרשותו 30 יום.

אשר לגירסה ג', אני רוצה להוסיף לדברי היועץ המשפטי כי ישנה פרוצדורה שלמה של הליכים המחייבים גם על-פי הצהרה בשבועה. צריך לקבוע שבענינים אלה אין התיישנות כלל, או שנסכים לגירסה ג'. אני רואה כאן מקום להסתבכויות רבות. לדעתי יש כאן גם מגוועת נוספת: פתיחת פתח לכל מיני חכסוסיים כדי לסחוט הודאות מאנשים שטענו טענת התיישנות, שעה שמביאים אותם כעדים במשפטים אחרים.

ד. בר-רב-האי:

יש בפרוצדורה שלנו כמה וכמה טענות אשר נאמר כי יש לטעון אותן "בהזדמנות ראשונה". מתעוררת השאלה באיזה טענה צריך להתחיל: טענות ההתיישנות, טענה שהחביעה אינה מופנית כלפיו אלא כלפי מישהו אחר, או טענה אחרת. אני מוכן לקבל גירסה א', אם הטענות איננו נפגע על-ידי כך.

י.ש. רוזנברג: אני למרמ "ההתיישנות" רצוני להווינה היא למלית

ש.ו.ב.

אין לפרש "ההזדמנות הראשונה" כאילו הכוונה היא למליט הראשונות הנאמרות. לכן אין מקום לחשש של חבר-

י.ש. רוזנברג!

הכנסת בר-רב-האי.

אני בעד גירסה א', בתוספת פיסקה (2) של גירסה ג'. בסעיף 9 לא נאמר כי הודאה תוך כדי הליך משפטי מפסיקה את תקופת ההתיישנות. לי נדמה שאם אנו מקבלים את סעיף 9, צריך להיות הביטוס לכך בסעיף 3, אחרת אין כל תוצאה ממשיה למה שנאמר בסעיף 9.

ז. ורהפטיג! נדמה לי שכולם מטכימים כי אין מקום לגירסה ב'. אשר ל"הזדמנות ראשונה", זה כבר מופיע בכמה חוקים ואפשר לסמוך על בתי-המשפט שיחנו פירוש נכון לביטוי זה.

כדאי שנקבע בסעיף זה גם מה הוא הביטוס של חוק ההתיישנות. הגישה שלנו לבעיה צריכה להיות גם מוסרית ולא רק פורמליסטית. הגישה הפורמליסטית אומרת כי עצם העובדה שעבר זמן רק פוסרת את הנתבע. הגישה המוסרית אומרת כי הצידוק של ההתיישנות הוא שכעבור זמן רב אין הנתבע יכול עוד להביא את כל ההוכחות הדרושות להגנתו מסמכים הלכו לאיבוד, קשה להשיג עדויות. ההנחה היא שהחוב איננו קיים אלא שקשה להביא הוכחות. אך אם הנתבע עצמו מודה שהחוב קיים, אי-אפשר לטעון שמכיוון שקשה להביא הוכחות צריך להנליח שהחוב איננו קיים, הלא הוא עצמו הודה, וזו ההוכחה הטובה ביותר! לכן צריך לקבוע "הודה הנתבע באחד ההליכים שהחביעה קיימת - אין טענת התיישנות." התנגדות היועץ המשפטי לנוסח זה היא, שעל-ידי כך מחייבים את האיש להצהיר הצהרה כוזבת ולמלט עצמו מן החוב. אם הוא איש ישר, ישלם; אם איננו ישר, לפחות לא יוכל לשטות בצדק שבמשפט על-ידי-כך שיצהיר בפרהסייה "אמנם אני חייב, אך לא אשלם כי עבר הזמן!" אם לא יודה בחוב, יוכל לטעון להתיישנות; אך אם הוא מודה, אין בטיס מוסרי לטענה זו. לכן אני סבור שתוספת זו נחוצה לא רק לגופו של ענין, אלא כדי להדגיש מהו הביטוס של כלל ההתיישנות.

י. הררי! למרות כל התקדימים הקיימים, אני בעד הגדרה ברורה של "ההזדמנות הראשונה"; יתכן שזהו יום הגשת כתב-ההגנה, יתכן שזה רישום ההופעה ויתכן שזה יום הגשת התובענה.

אני חושב שהגישה איננה נכונה בכל שלוש הגירסאות. לפעמים רק לאחר שמיעת העדים מתברר שיש מקום לטעון התיישנות, כי קודם לא היה ידוע בדיוק מאיזה תאריך צריך לחשב את התקופה. נכון שצריך להגן על התובע, שלא יצטרך לנהל משפט מסובך וארוך ובסופו של דבר לעמוד בפני טענת התיישנות מצד הנתבע, אך צריך לתת זכות לתובע לפנות לנתבע ולשאול אותו אם הוא מוותר על טענת התיישנות. אם זה מודה שהוא יוותר, המשפט נמשך.

אינני רואה גם מדוע צריך למנוע אפשרות של טענות אלטרנטיביות. לפעמים משיבים לגופו של ענין, ורק כאשר מתברר שהמסמכים אינם מהפיקים לבסס זאת, מחפשים אפשרות של טענת התיישנות, וזה מוצדק.

ש. הלל! יש מקום לטעון בעד קביעת כלל של התיישנות, ויש מקום לטעון נגד קביעתו. אולם מרגע שנקבע, אין טעם לפייג אותו ולבטל אותו כפי שמוצע בסעיף קטן (2) של גירסה ג'. יתכן שאדם יודע כי היה קיים חוב, אך משום שעברה תקופה כל-כך ממושכת אין הוא יכול לברר צד מה המצב ומה אירע. רק משום שהיה ישר והודה שבתקופה מסוימת החוב היה קיים, אין זה מצדיק עדיין למנוע ממנו לטעון להגנתו התיישנות. יתכן, למשל, כי לקח כסף מפלוני אך בתנאי שיחזיר לו את הכסף אם הלה יתפס פעולה מסוימת; עתה לא יוכל עוד להוכיח זאת, אם כי ברור שלקח אותו כסף על-כך אין בהודאה כדי להשמיט את הבטיח שתחת רגלי טענת ההתיישנות. לולא עברה תקופה ממושכת, לפי מה שנקבע, יתכן שמלבד החוב שהוא מודה בו, יכול היה לטעון טענה שכנגד; עכשיו כבר לא יוכל לטעון זאת.

מאידך, אינני רואה מדוע צריך להגביל את הזכות לטעון התיישנות, רק למקרה שמודיעים על כך ברגע הראשון. אם זו זכות קיימת, אין לבטל אותה גם אחר-כך. על-כל-פנים אני מציע למחוק את סעיף קטן (2) של גירסה ג'.

ש.ו.ב.

מ. בגין:

בעצם הוויכוח בינינו איננו על הגירסאות השונות, אלא
אם יש לקבל את הגירסה א' עם או בלי התוספת של סעיף קט'
(2). מאידך, אם מקבלים את האמור בפסקה (2), זהו בעצם סייג לא לגירסה
של סעיף 3, אלא לסעיף 2. אחרת לא יהיה לסעיף 2 כל משמעות. אשר לגבי
הענין שבתוספת זו, נקח לדוגמה מקרה שאדם לא הודה כי הוא חייב, אלא בזמן
הליך משפטי התברר שהיה חייב. במקרה זה לא יזדקק בית-המשפט לתובענה.
באשר האיש לא הודה בעצמו אם כי התברר שאמנם היה חייב; אילו הודה בעצמו
היה בית-המשפט נזקק לתובענה. לכן אין לטעון למען תוספת זו בשם היושר,
כי במקרה כגון זה לא בית-המשפט הוא הקובע אם הוא חייב או לא, אלא עצם
העובדה שהוא הודה או לא.

ההגית שבכלל ההתיישנות הוא, שמניחים כי בתקופה זו
חלו שינויים גדולים הן בחיי הפרט והן בחיי הכלל, עד כי אין עוד הצדקה
לקיים זכות אשר נתיישנה.

קבלת התוספת לגירסה א' מרוקנת לדעתי את החוק מכל
תוכן, ונותנת פרט לאי-יושר. לעומת זאת כדאי עוד לסקול את הצורך
בהבהרת המושג "ההזדמנות הראשונה".

מ. סנה:

הצעתי היא לבטל את סעיף 3 בכללו. לא ברור לי למה
מה דרוש סעיף המגביל את הזכות לטעון טענת התיישנות.
לפעמים יכול להתברר. תוך כדי מהלך המשפט שיש יסוד לטעון התיישנות, אם כי
מראש אי-אפשר היה לדעת זאת כי לא היה ידוע מתי קיימת הזכות.

ז. ורהפטיג:

עצם המושג של אפשרות לטעון התיישנות כדי לבטל חוב,
הוא מושג של החוק הרומאי ולא של המשפט העברי. עם
ישראל מחזיק בנושנות, ומעולם לא ויתר על תביעות שהוא חשב לצודקות, רק
מסוּם שהן תביעות מקדמא דנא. כל הצידוק שבהתיישנות הוא, שצריך להגן
על הנחבע אשר אינו יכול לשמור עד אין סוף על הראיות וההוכחות. ההנחה
היא שהתביעה איננה מוצדקת, אלא שאי-אפשר עוד להוכיח זאת ועל-כן יש לו
על כך. כל חברי-הכנסת חיפשו ביסוס מוסרי לעצם כלל התיישנות, ואין כוונת
גישה פורמליסטית. אפשר היה לתבוע תביעה קיצונית שכדי לזכות בזכות
לטעון התיישנות צריך לטעון "אינני חייב", וטענת התיישנות באה מסוּם שאי-
אפשר כבר להביא הוכחות לכך. אנו בדעה זו, אך מוכנים אנו לפשרה ואנו
באים לקראת הגישה הפורמליסטית הרומאית, בכך שאיננו דורשים מן הנחבע
להצהיר "אינני חייב", אלא די בכך שיטען התיישנות מבלי שיצהיר אם הוא
חייב או איננו חייב. הביסוס המוסרי של פסק-הדין יהיה, שיש להניח כנראה
שהאיש איננו חייב, אלא שאין לדרוש ממנו להוכיח זאת. אך לפי דעתכם,
יחכן שאדם יבוא ויאמר "אני תובע כי תבוטל התביעה נגדי מסוּם שעבר זמן
רב, אם כי אני חייב. איזה ביסוס מוסרי יוכל להיות לפסק-דין של בית-
משפט אשר יקבל טענה כזאת, לאחר שהאיש עצמו הודה שהוא חייב אלא שהוא
משחמט מלשאת באחריות.

י. טופמן:

על-ידי-כך נשארת ההכרעה בידי הנאשם, אשר בהודאתו
ולא בשכנוע של בית-המשפט, חלוייה זכותו לטעון להתיישנות.
אשר ל"ההזדמנות הראשונה" זו יכולה גם להתפרש כאותו רגע בו נודע לנחבע
לראשונה שיש מקום לטעון התיישנות, גם אם זה חוץ כדי ההליך המשפטי. מסוּם
כך יזיק כל פירוט, כפי שהציע חבר-הכנסת בר-רב-האי.

אני חושב שגירסה א' היא הנכונה, בלי כל תוספת.

י. הררי:

אני רוצה להציע את הנוסח הבא: הוגשה תובענה לאחר
שנתיישנה והנחבע ויתר, במפורש או מכללא, לאחר שנודע
לו דבר התיישנות, על טענת התיישנות, נזקקים לתובענה כאילו לא התיישנה.

ח. כהן:

אילו היחה לי הברירה בין הצעתו של חבר-הכנסת הררי
להצעתו של חבר-הכנסת סנה, הייתי מעדיף את הצעתו של
חבר-הכנסת סנה ומוחק את סעיף 3. בסעיף 2 נקבע התנאי היסודי כי הנחבע
חייב על-כל-פנים לטעון טענת התיישנות, אחרת אין התיישנות פועלת
לטובתו. סעיף 3 בא להגביל זכות זו כדי להגן על התובע, וגם על בית-
המשפט. הנחבע לא יוכל להכריח את בית-המשפט לקיים בירוור ארוך לגופו של
ענין, ורק כאשר יראה שאין לו סיכויים לזכות יביא את טענת התיישנות.

התביעה שיש להעלות טענה כזאת מיד, מקובלת גם לגבי
כמה וכמה טענות אחרות אפילו בהליכים פליליים, שם משאירים בדרך-כלל
לנאשם אפשרויות החגוננות רחבות יותר. טענות כגון "העבירה כבר
נתיישנה" או "כבר נשפטתי פעם על עבירה זו" או "גליון האישום אינו מגלה

לפני שנגשים לדיון בעצם האישור. אימצנו לנו את המונח "בהודמנות הראשונה, מכיון שפקודת הבוררות יש פרוט נרחב לביטוי זה. יש לנו נסיון טוב בשימושו במונח זה ולכן אנו מציעים אותו גם כאן.

היו"ר י. רפאל: אני מעמיד להאבעה את הצעתו של ח"כ סנה.

מ. סנה: אם אין בה תמיכה, אני מסיר אותה.

היו"ר י. רפאל: אני מעמיד להאבעה את הצעתו של ח"כ הררי כפי שנוסחה על-ידו.

ה צ ב ע ה

הצעת י. הררי - נדחתה.

היו"ר י. רפאל: מאחר שלגירסא ב' לא היו תומכים, לא נצא עליה.

אני מעמיד להאבעה את גירסא א', עם וילי חוספת

פיסקה (2) שבגירסא ג'.

ה צ ב ע ה

גירסא א' אושרה ללא שנויים.

הסתייגויות: י. הררי
ז. ורהפטיג

טעיה 4

ב. אזניה: ההצעה בסעיף זה היא שאי-אפשר יהיה לטעון טענת התיישנות בחביעה שכנגד או קיזוז, אם לא נטענה טענה זו לגבי התובענה הראשית. לעומת זאת מוצע בגירסא ב' שאי אפשר יהיה לטעון טענת התיישנות במקרה כזה, רק אם שתי החביעות נובעות מאותן נסיבות או נסובות על אותו נושא.

ח. כהן: אלה המציעים גירסא א' סבורים שאין זה מן הצדק להגביל את הטוען טענת התיישנות רק לאותם מקרים

כאשר המדובר הוא באותו נושא ששימש עילה גם לחביעה הראשית. אני סבור שמן הצדק לחת את האפשרות הרחבה יותר, כפי שמוצע לפי גירסא א'.

י. ש. רוזנברג:

ברצוני ליכנע לצדקת גירסא א' על ידי דוגמא: יש שאדם חייב לחברו דבר, וכעבור כמה זמן חברו לוקח אצלו בהלוואה סכום כסף; כעבור תקופה, ביום מסוים, חלה התיישנות חובו של הראשון, ואז הוא ממחר להגיש חביעה נגד חברו, כי להללאה שהלה לקח אצלו לא הגיע עדיין מועד ההתיישנות. הוא עצמו לא נתבע בזמנו על ידי חברו, מתוך הנחה ששניהם חייבים זה לזה, אך עתה מקופח ההוגן יותר. יתכן שבעל-בית חייב חוב לדיין, וזה מנכה אותו משכר הדירה שהוא חייב לבעל הבית. כעבור התקופה המתאימה חול התיישנות על חובו של בעל הבית, ואז יוכל להגיש חביעה נגד הדיין לתשלום שכר הדירה. משום כך צריך להבחיב את ההגבלה על טענת התיישנות, ולא לצמצם אותה לחובות הנובעים מאותו נושא ואותן נסיבות.

ד. בר רב האי:

לי נראה שאין הגיון בקטירת דברים שאין ביניהם קשר. גירסא ב' מתאימה יותר, לדעתי, להגיון הפנימי של החוק.

י. בדר:

בענין הקיזוז יש לי הרוטם כי אין צורך לפרט הגבלה אותו נושא ואותן נסיבות, כי זה מובן מעצמו. אשר לחביעה נגדית, הדבר מסובך יותר. יתכן שאם אין טיג, הרי על ידי החביעה פותחיה דרך לחביעה נגדית גדולה בהרבה שכבר נתיישנה. אך גם בכך יש צידוק: מי שמוכן לחבוע חברו על ענין של מה-בכך, מן הצדק שגם הוא לא יהיה פטור מתשלום חוב, למשל, לאותו אדם רק משום שהחוב נתיישן. לכן אני חושב שבשני המקרים עדיפה גירסא א'.

י. הררי:

אין זה צודק למנוע ממני הגשת חביעה צודקת, משום שאני נהנה מטענת התיישנות; זו זכותי. גם אין זה צודק למנוע ממני זכות לטעון להתיישנות, משום שהנתבע הגיש באותו חיק חביעה שאינה שייכת כלל לאותו ענין. לכן אני חומך בגירסא ב'.

ה ע ב ה

גירסא א' - נתקבלה

הסתייגויות: י. הררי
ד: בר רב האי

אני רואה לטור לי את הזכות לחזור לענין סעיף 4
מאספקט אחר.

י. הררי:

לפי בקשת יו"ר ועדת המשנה איננו דנים עדיין בסעיף 5

היו"ר י. רפאל:

סעיף 6

בסעיף זה לא היו חלוקי דעות.

ב. אזוליה:

במקום "ביום שנולדה" אני מציע לכתוב "ביום בו נולדה".

מ. בגין:

סעיף 6 - עם התיקון של ח"כ בגין - נתקבל.

סעיף 7

הסעיף נתקבל, ללא הערות.

סעיף 8

הסעיף נתקבל, ללא הערות.

סעיף 9

ההבדל בין גירסא א' וגירסא ב' הוא ממהות ההודעה.

ב. אזוליה:

י. רוזנברג:

אני רוצה לנמק את ההצעה למחוק את המלה "בכתב"
ההתפתחות המודרנית היא לבטל את החשב-היתר של
הוכחות בכתב, מאחר וחיבור מסמך בכתב אינו עוד ענין הכרוך בחגיגות מיוחדות
במסמכים קדומות. אין כתב עדיף לדעתנו על עדים; בית המשפט יוכל לפסוק
אם לקבל את העדות.

י. הררי:

השאלה היא אם כאשר נתבע רוצה לטעון התייגנות, אין
הוא יכול להוציא הודאה מתאריך כל כך מוקדם שההתייגנות

תהיה ודאית?

י. שופמן:

הכוונה היא לחידוש ההתחייבות, ודוקא משום שהיום לא
קשה לחבר מסמך בכתב, אני בעד מסמכים כתובים שהם
ברורים יותר מעדויות, ביחוד בעניינים כל כך רציניים כחידוש התחייבות.

ז. ורהפטיג:

האפשרות לחדש את ההתחייבות מקלה לפעמים על הנתבע,
כי זה מאפשר לו לבקש ארכה מן החובע, אשר לולא זאת
היה מגיש תביעה נגדו כדי למנוע התיישנות הטבעית. אשר לכתב, הלואות רבות
ניחנות ללא מסמכים כתובים, ויהיה זה משונה שחידוש התחייבות תופסת רק אם
היא בכתב, שעה שהחוב הראשוני לא נעשה על יסוד כתוב. אני חושב שההתנגדות
להצעה באה מניב אי-אמון לעדים. בקשר לבצוע מוכנים להאמין לעדים (כפי
שנאמר בהגדרת "הודאה") אך ששמעו על התחייבות אין מוכנים להאמין להם. זה מניב
כי אם חושבים מעדות שקר, הרי יכול אדם להשיג עדי שקר גם בקשר ל... ביצוע,
לפני ההגדרה הוא בבחינת הודאה. לכן אין כל משמעות לסייג של "בכתב". הוא
יכביד על חלק ניכר של האוכלוסייה שאינם יודע כתוב ואינם יודע לתבוע כתב.
יש לסמוך על סיפוט בית המשפט לגבי עדויות.

י. הלל:

אם משאירים "בכתב" יש בכך בבחינת שימת מכסול בפני
עיוור, כי מי שאינו יודע על הסייג דוחה משום כך
אם הגשת התביעה ולבסוף נמצא מפסיד. הקובע צריכה להיות ההכרה

ליל הנחבע כי הוא מוחר על זכותו לטעון התיישנות.

י. בדר:

בדרך כלל אין אדם מומר הודאה בחוב, אלא אם הוא מבקש ארכה, או שהוא מבקש לשלם חילוף חלקי. גם לולא כתבנו סעיף זה, לא יכול היה אדם שעל ידי לחצו הביא לדחיית התביעה מעטור לגבור תקופת ההתיישנות, לטעון אחר כך התיישנות. אדם אחראי בדרך כלל למצב שהוא יוצר.

בנוגע לתביעה שהודאה תהיה בכתב, אין לי ספק שהיא הכרחית במקרים שהתביעה מבוססת על אימון כתוב, כגון שטר. לעומת זאת, לגבי אותן תובענות שלפי החוק אפשר ליצור על ידי התחייבות בעל פה, גם חידוש ההתחייבות יכול להיות בעל-פה. אמנם נוצרת טחירה מחויימת אם מטחמכים על ביצוע חלקי מי זה לא בכתב, אך מאידך זהו דבר מעשי מאוד: אם אפשר להוכיח ביצוע חילוף חלקי, זו הוכחה כל כך מוצקה שאין צורך לחזקה על ידי כתב.

ה. ברגר:

מתעוררת שאלה לגבי הודאה על ידי הביצוע החלקי, לאחר תום תקופת ההתיישנות. אם לאחר שהתביעה כבר נתיישנה ניגש הנחבע לתובע ומציע לו לשלם לו חלק אף על פי שאינו חייב עוד על פי החוק, עלול סעיף זה לראות הודאה זו כמבטלת את ההתיישנות בכלל. התוצאה תהיה לנחייב יועלה כליל מחובו. לכן צריך להבדיל בין חידוש תקופת ההתיישנות לפני ההצמירה נתיישנה, ובין חידושה לאחר שההתיישנות כבר פועלת.

היו"ר י. רפאל: נמטיך בדיון זה בישיבה הבאה.

אני רואה לברך את הרב לויך להצטרפותו לוועדתנו. אנו מקווים כי ישתתף בעבודתנו בקביעות ובהתמדה.

אני גם רואה לברך את היועץ המשפטי לממשלה בנימי ובנו הוועדה כולה, להולדת נכדו.

הישיבה ננעלה בשעה 11.